

*REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W TORUNIU*

*Program edukacji leśnej społeczeństwa
w Nadleśnictwie Woziwoda
na lata 2018-2027*

Akceptuję:

Zatwierdzam:

*Nadleśniczy
Nadleśnictwa Woziwoda*

*Dyrektor Regionalnej Dyrekcji
Lasów Państwowych w Toruniu*

Woziwoda, sierpień 2018 r.

***Program edukacji leśnej społeczeństwa
w Nadleśnictwie Woziwoda
obowiązujący w okresie od 01.01.2018 r. do 31.12.2027***

Program powstał przy udziale Komisji „Programu edukacji leśnej w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027”, powołanej decyzją Nadleśniczego Nadleśnictwa Woziwoda nr 9/2017 z dnia 23.05.2017 r., zn.spr.: ZG. 7161.3.2017, w której skład weszły następujące osoby:

1. Dorota Borzyszkowska- członek
2. Barbara Drewczyńska- członek
3. Honorata Galczewska- członek
4. Magdalena Kurpinowicz- członek
5. Adrianna Nowakowska- członek
6. Katarzyna Piątkowska- członek
7. Dorota Rząska-Lis- przewodnicząca
8. Hanna Szmelter- członek

Spis treści:

1. Wprowadzenie. Podstawy prawne Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027.
2. Podsumowanie działalności edukacyjnej nadleśnictwa w latach 2008-2017.
3. Założenia do „Programu edukacji leśnej społeczeństwa Nadleśnictwa Woziwoda na lata 2018-2027”.
4. Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Woziwoda:
 - 4.1 Charakterystyka walorów edukacyjnych Nadleśnictwa Woziwoda.
 - 4.2 Obiekty edukacyjne nadleśnictwa.
5. Obiekty edukacji leśnej innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Woziwoda.
6. Potencjalni partnerzy współpracujący w zakresie edukacji leśnej społeczeństwa z Nadleśnictwem Woziwoda.
7. Wydawnictwa edukacyjne o Nadleśnictwa Woziwoda.
 - 7.1 Dotychczasowe wydawnictwa o Nadleśnictwie Woziwoda.
 - 7.2 Planowane wydawnictwa o Nadleśnictwie Woziwoda.
8. Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda na lata 2018-2027:
 - 8.1 Ramowy plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda w latach 2018-2027
 - 8.2 Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda na rok 2018.
9. Kronika działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda - sprawozdania roczne.
10. Załączniki do programu:
 - 10.1. Program Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej i Zielonej Szkoły w Nadleśnictwie Woziwoda.
 - 10.2. Protokół z pierwszego posiedzenia Komisji Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027.
 - 10.3. Protokół z drugiego posiedzenia Komisji Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027.

1. Wprowadzenie. Podstawy prawne Programu Edukacji Leśnej Społeczeństwa

„Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027” opracowano na podstawie Zarządzenia nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych. Obowiązek prowadzenia edukacji leśnej przez Lasy Państwowe wynika również z założeń „Polityki Leśnej Państwa”, przyjętej przez Radę Ministrów w 1997 roku.

Edukacja leśna w Nadleśnictwie Woziwoda prowadzona jest od momentu powstania Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie” (LKP „Bory Tucholskie”), powołanego Zarządzeniem nr 30 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 19 grudnia 1994 roku, w oparciu o wyznaczone wspomnianymi aktami prawnymi koncepcje i strategię działania, mając na celu: upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej, podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu oraz budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.

Cele edukacji leśnej prowadzonej przez nadleśnictwo w przyszłym dziesięcioleciu będą realizowane poprzez popularyzację następujących treści: budowa i funkcjonowanie ekosystemów leśnych, produkcyjne i pozaprodukcyjne znaczenie lasów, zagrożenia i ochrona lasów, ochrona przyrody, rola leśnika w gospodarowaniu zasobami przyrody, praca leśnika w kontekście usuwania skutków klęski żywiołowej spowodowanej huraganem i zadań związanych z odnowieniem lasu..

2. Podsumowanie działalności edukacyjnej nadleśnictwa w latach 2008-2017

Edukacja przyrodniczo-leśna w Nadleśnictwie Woziwoda prowadzona jest od ponad 20 lat. Na uwagę zasługuje fakt, że w pierwszych latach powstania Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”, nadleśnictwu przypadła funkcja pełnienia centrum edukacyjnego, jako jednemu z czterech nadleśnictw, które wówczas współtworzyły LKP. Do dzisiaj Nadleśnictwo Woziwoda odgrywa istotną rolę w edukacji przyrodniczej społeczeństwa Borów Tucholskich.

Od 1995 roku w nadleśnictwie powstawały następujące obiekty edukacyjne, niezbędne dla rozwoju edukacji: Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, Zielona Szkoła, stodoła konferencyjno –wystawowa, ścieżka edukacyjna i ścieżka sportowa, zielona klasa pod dębem „Zbyszko” oraz punkt informacyjny w postaci bramy wjazdowej. W terenie wyznaczono

ponadto powierzchni dydaktyczne, przy których umieszczono tablice o charakterze informacyjno-edukacyjnym. Od chwili oddania Zielonej Szkoły do użytku, obiekt ten został wydzierżawiony wraz z przyległym polem biwakowym. Po zakończeniu okresu dzierżawy (w 2008 roku) został przekazany zwrotnie do dyspozycji nadleśnictwa. Obecnie służy organizacji pobytów o charakterze edukacyjnym dla odbiorców na skalę lokalną, regionalną, a nawet krajową .

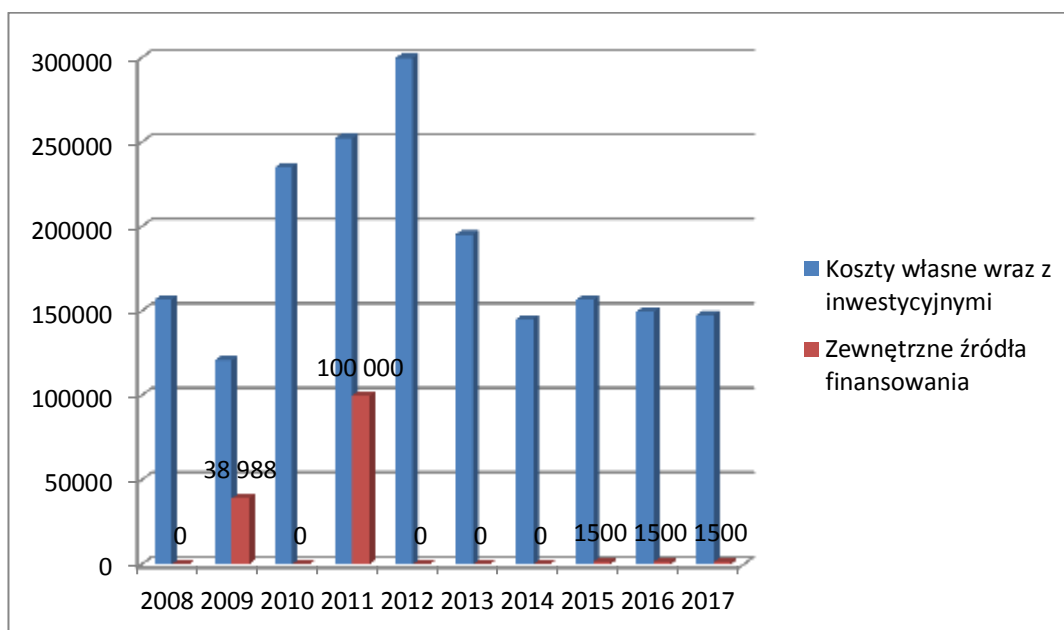
Działalność edukacyjna Nadleśnictwa Woziwoda prowadzona była przez ostatnie 10-lecie w oparciu o zatwierdzony Program Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2008-2017. W tym okresie zrealizowano wiele zadań wynikających z założeń programu oraz potrzeb środowiska lokalnego.

Posiadanie rozbudowanej infrastruktury edukacyjnej wiąże się z koniecznością ciągłej naprawy i modernizacji. W minionym dziesięcioleciu dużo uwagi poświęcono zatem problemowi napraw, remontów i doposażenia istniejących, niszczących obiektów jak i również powstaniu nowych elementów zaplecza edukacyjnego. Zadania te były finansowane ze środków własnych, jak i funduszy zewnętrznych (Ryc.1.). Dzięki współdziałaniu środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w 2011 roku, wykonano platformy widokowe na polu biwakowym w Zielonce oraz przy leśniczówce Woziwoda wraz z zagospodarowaniem terenu przy platformach. Otrzymana w 2009 roku dotacja z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu została przeznaczona na wymianę tablic edukacyjnych na ścieżce przyrodniczo-leśnej. Ponadto z własnych środków centrum edukacyjne zostało wzbogacone w nowe elementy infrastruktury, m.in. Zielony Punkt Kontrolny. Na ścieżce przyrodniczo-leśnej odtworzono skrót umożliwiający prowadzenie zajęć w terenie w krótszym czasie (około 1 godziny). Całość dotychczasowej trasy liczy około 4,5 km, a przejście wymaga minimum 2 godzin. Dla urozmaicenia oferty wykonano ścieżkę sensoryczną oraz skocznnię dla najmłodszych uczestników. Na początku ścieżki powstało zadaszanie oraz ustawiono figurę św. Huberta. Tym samym powstało miejsce pełniące funkcje kolejnej zielonej klasy.

Naprawy i modernizacji uległy również pozostałe obiekty. Aktualizacji i wymianie uległy tablice na ścieżce sportowej oraz bramie informacyjnej. Odnowiono ścieżkę prowadzącą do zielonej klasy pod dębem Zbyszko jak i elementy drewniane w otoczeniu tego obiektu. Przeprowadzono remont i częściową wymianę ekspozycji w Ośrodku Edukacji Przyrodniczo-Leśnej. Obecnie z uwagi na straty w infrastrukturze terenowej, spowodowane huraganem, który w miesiącu sierpniu 2017 roku przeszedł przez Bory Tucholskie, pojawiła się konieczność odbudowy zniszczonych elementów zaplecza edukacyjnego (ścieżka sportowa, Zielony Punkt Kontrolny)

W ramach doskonalenia bazy i propozycji edukacyjnej nadleśnictwa obiekty systematycznie były wyposażane w pomoce dydaktyczne, które zostały zakupione lub wykonane samodzielnie. Dzięki finansowaniu zewnętrznemu (NFOŚiGW) na cele prowadzenia zajęć w OEPL oraz Zielonej Szkole zakupiono niezbędny sprzęt, m.in.: kopiarkę, telewizory, projektory oraz aparat fotograficzny.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat Nadleśnictwo Woziwoda czynnie uczestniczyło w różnego rodzaju akcjach edukacyjnych. Jesteśmy również organizatorem i współorganizatorem wielu konkursów, warsztatów, pogadanek, projektów edukacyjnych, stoisk edukacyjno-promocyjnych oraz innych form edukacji, podczas których przekazywane były treści o charakterze przyrodniczym, ekologicznym oraz przede wszystkim z zakresu gospodarki leśnej, prowadzonej przez Lasy Państwowe.

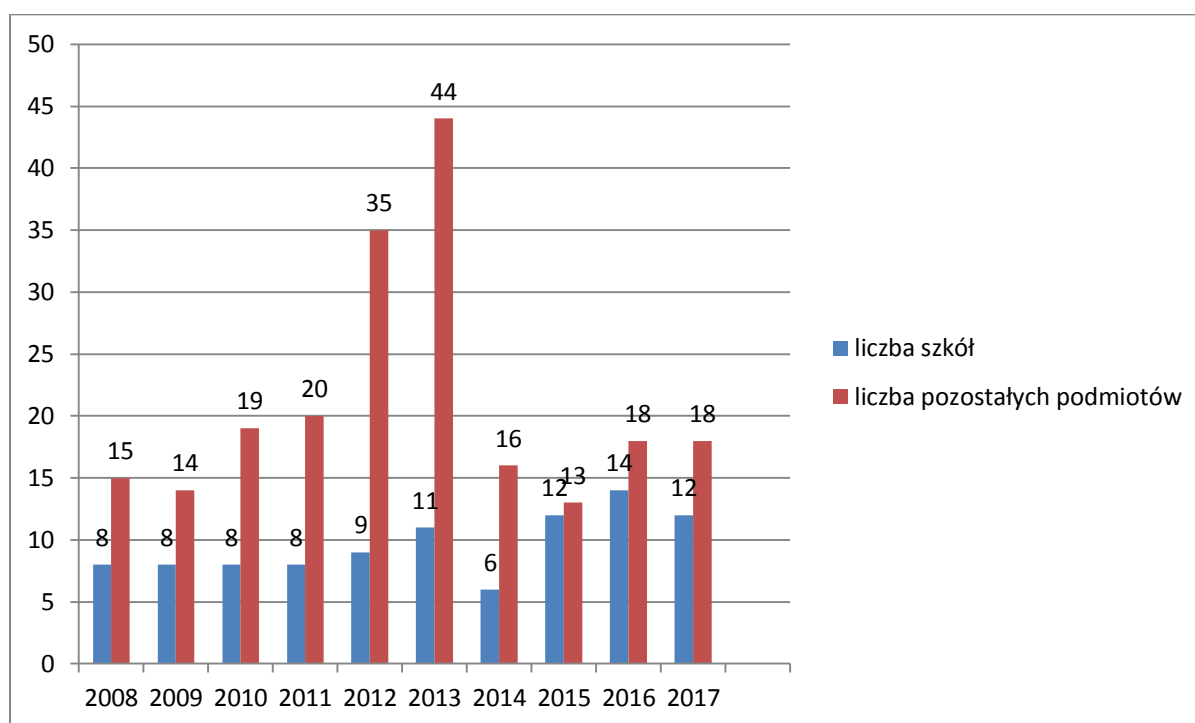

Ryc.1. Koszty działalności edukacyjnej w latach 2008-2017

Wiele z nich na stałe, corocznie wpisuje się w plany edukacyjne, m.in.: „Zimowe dokarmianie zwierząt”, „Jak zostać leśnikiem”, „Spotkania z przyrodą” dla uczniów klas VI szkół podstawowych oraz klas gimnazjalnych, konkurs plastyczny „Wiosna w Borach Tucholskich”, „Dzień Ziemi”, „Drzwi Otwarte Technikum Leśnego w Tucholi”, „Drzwi Otwarte w Nadleśnictwie Woziwoda”, odbywające się w ramach „Dni Borów Tucholskich”, „Grzybobranie”, „Sprzątanie świata”, „Święto Drzewa”, „Choinka dla szkoły”. Od kilku lat corocznie organizowany był konkurs wiedzy połączony z konkursem plastycznym pt. „Leśnik w pracy”, „Las-środowisko-człowiek”, „Drewno surowcem doskonałym, ekologicznym”, czy też ostatnia jego edycja pt. „Las z klimatem”, dotowany z WFOŚiGW w Toruniu.

Odbiorcami wspomnianych przedsięwzięć byli mieszkańcy Gminy Tuchola i Gminy Czersk (ze względu na terytorialne położenie naszej jednostki), turyści, a przede wszystkim dzieci i młodzież szkolna. Wiele naszych działań kierowaliśmy do szkół z terenu Nadleśnictwa Woziwoda. I to głównie lokalne szkoły pełniły funkcję naszych partnerów w edukacji przyrodniczo-leśnej, m.in. Szkoła Podstawowa w Legbądzie, Szkoła Podstawowa w Kiełpinie, Szkoła Podstawowa w Stobnie, Szkoła Podstawowa w Raciążu, Zespół Szkół w Łęgu, Zespół Szkół Publicznych w Szlachcie, Technikum Leśne w Tucholi oraz Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi.

Na płaszczyźnie edukacyjnej nadleśnictwo współdziałało z wieloma podmiotami zewnętrznymi, m.in. z Tucholskim Parkiem Krajobrazowym, ośrodkami kultury, samorządami, wyższymi uczelniami, harcerstwem, kościołami, mediami, strażą pożarną oraz różnymi organizacjami pozarządowymi, jednak współdziałanie to nie miało charakteru stałego i systematycznego. W wyniku wspólnych inicjatyw, realizowanych z udziałem wymienionych podmiotów na terenie kompleksu edukacyjnego w Woziwodzie jak i na zewnątrz, odbyły się m.in.: „Wiosenne spotkania z przyrodą osób niepełnosprawnych”, „Warsztaty edukacyjne dla Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków”, „Rajd rowerowy Brdy”, warsztaty „Praktyczna interpretacja dziedzictwa Borów Tucholskich”, „Piknik edukacyjny dla Stowarzyszenia Obywatelskiej Społeczności Tucholi”, wystawa poplenerowa „Bielska Struga 2013”, czy „Piknik edukacyjny dla Klubu Seniora „Jesień”. Z Nadleśnictwem Woziwoda w zakresie organizacji imprez o charakterze edukacyjnych współpracowało średniorocznie 9 szkół oraz 21 innych podmiotów zewnętrznych. Współpracę w poszczególnych latach obrazuje ryc.2.

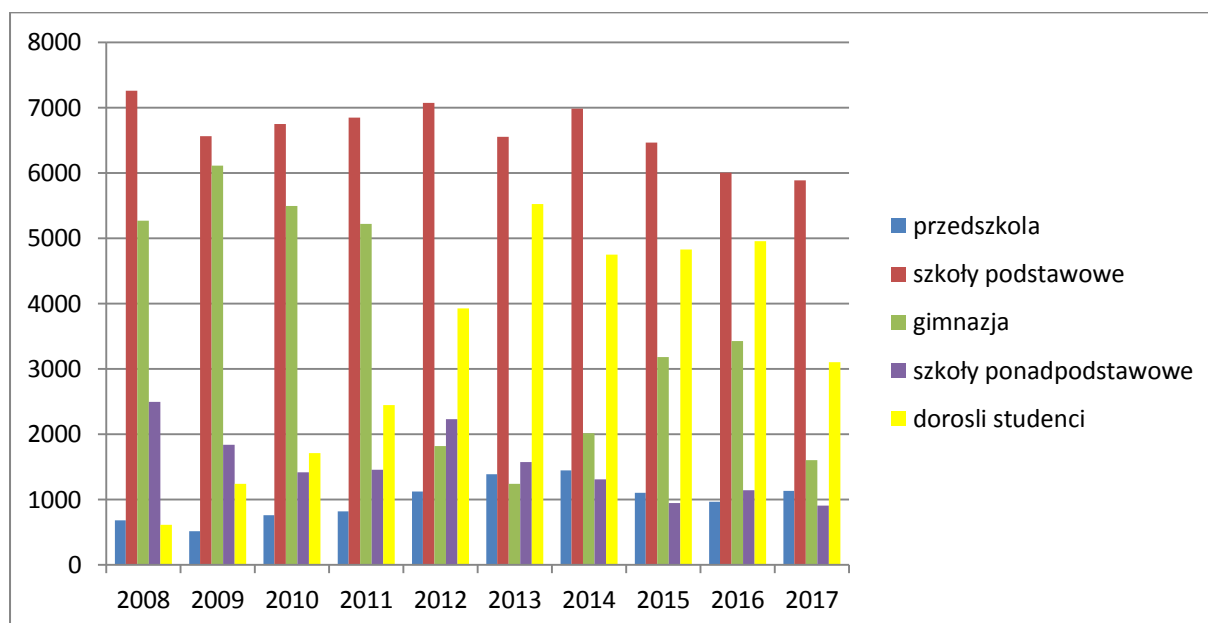
Ryc.2. Współpraca ze szkołami i podmiotami zewnętrznymi w latach 2008-2017.

Nadleśnictwo było również organizatorem lub wniosło swój udział w organizację następujących imprez otwartych mających wymiar regionalny i krajowy, np.: „Dzień Ziemi”, „Dni Borów Tucholskich”, „Dzień Bartnika”, Mistrzostwa Polski Leśników w Biegu na Orientację”, „Piknik naukowy w Warszawie”, uroczystość odsłonięcia tablicy i nadanie imienia Andrzeja Zalewskiego kręgowi ogniskowemu na harcerskim polu namiotowym w Zielonce oraz „70. Rocznica upamiętniająca wydarzenia historyczne- starcie KBW i AK na stacji w Lipowej Tucholskiej”, oraz Śliwicka Dyszka”.

Z oferty edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda korzystało corocznie około 16 tysięcy osób, co wynika z zebranych przez nas danych. Głównie jest to młodzież szkolna, odbywająca lekcje w obecności leśnika na terenie nadleśnictwa oraz szkoły, będąca uczestnikami koordynowanych przez nadleśnictwo projektów edukacyjnych, konkursów oraz innych form edukacji prowadzonej na zewnątrz. Wzrosła również frekwencja osób dorosłych uczestniczących w proponowanej przez nas edukacji. Udział odbiorców edukacji, przedstawiono na ryc. 3.

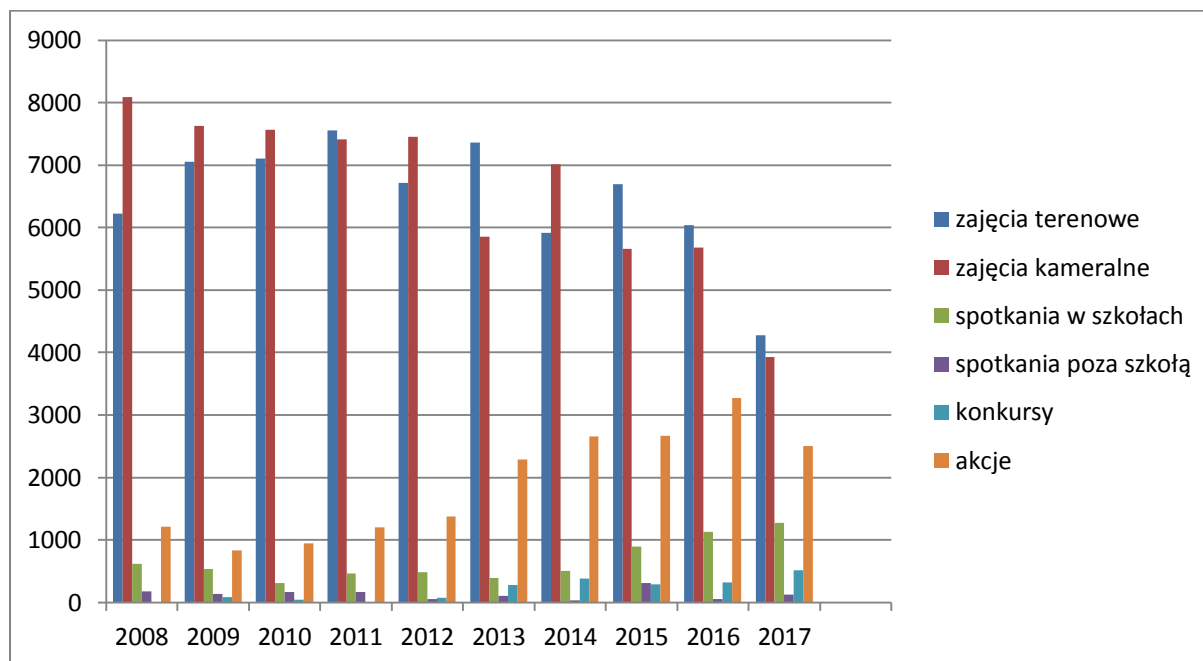
Na ryc. 4. zilustrowano działania edukacyjne koordynowane przez Nadleśnictwo Woziwoda w latach 2008-2017. Spośród proponowanych przez nas form największe znaczenie w edukacji odgrywają zajęcia terenowe i kameralne, odbywające się na terenie bazy edukacyjnej, stanowiąc 83 % wszystkich form edukacji realizowanych przez nadleśnictwo.

W celu odbycia spotkania z przyrodą do Woziwody przybywają nie tylko miejscowe szkoły, ale również młodzież z różnych miejsc w Polsce, m.in. z Warszawy, Gdańska, Torunia, Bydgoszczy, Elbląga. Jest to podyktowane specyfiką działalności, wynikającą z rozbudowanej bazy edukacyjnej. Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej od początku powstania (1996 rok) jest celem wycieczek dzieci, młodzieży szkolnej oraz osób dorosłych, przybywających z terenu całego województwa kujawsko-pomorskiego (najczęściej z Bydgoszczy i Torunia). Od momentu przekazania nadleśnictwu Zielonej Szkoły, po okresie dzierżawy, obiekt ten stanowi dodatkowe urozmaicenie oferty edukacyjnej. Stwarza przybyłym grupom możliwość kilkudniowego pobytu z noclegiem dla 45 osób i udział w cyklicznych zajęciach kameralnych i terenowych, akcjach oraz projektach edukacyjnych.

Ryc. 3. Uczestnicy zajęć w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2008-2017

W zakresie koordynacji i prowadzenia działań edukacyjnych w naszej jednostce funkcjonuje 1 etat specjalisty Służby Leśnej ds. edukacji przyrodniczo-leśnej, z wyjątkiem lat 2012-2014, w których edukacja prowadzona była przez dwóch specjalistów ds. edukacji.

Ryc. 4. Formy zajęć realizowane przez Nadleśnictwo Woziwoda w latach 2008-2017 wg liczby uczestników

W miarę potrzeby w zajęciach oraz akcjach uczestniczą wybrani leśniczowie i podleśniczowie oraz pracownicy biura nadleśnictwa. Ze sporządzanych w latach 2008-2017 sprawozdań wynika, że średniorocznie w edukację angażują się (poza specjalistą ds. edukacji): nadleśniczy, zastępca nadleśniczego, inżynier nadzoru, 1-2 specjalistów i referentów, 15. leśniczych i podleśniczych, 1-2. strażników leśnych oraz stażysta, łącznie 23 osoby.

W celu podnoszenia kwalifikacji pracowników oraz wymiany doświadczeń w zakresie edukacji nadleśnictwo systematycznie współpracuje z lokalnymi szkołami oraz uczelniami wyższymi, np. w ramach organizacji praktyk dla studentów Wyższej Szkoły Zarządzania Środowiskiem w Tucholi. Nadleśnictwo Woziwoda w 2012 roku miało przyjemność gościć studentów Wydziału Leśnego Uniwersytetu w Tharancie. Wizyta ta odbyła się w wyniku współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu. Corocznie odwiedzają nas pracownicy innych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, (w tym innych LKP) w celu poznania bazy i praktyk edukacyjnych oraz poszukiwania pomysłów na realizację edukacji we własnych jednostkach. Szkolenia tego typu stanowią wartościową formę wymiany pomysłów i poglądów zarówno dla grup przybywających do nas, jak i dla naszych

pracowników. Pracownicy zajmujący się edukacją leśną w nadleśnictwie regularnie uczestniczyli w podnoszeniu swoich kwalifikacji zawodowych.

Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe, w minionym dziesięcioleciu zredukowano ilość szkoleń wyjazdowych, organizowanych poza terenem nadleśnictwa. W 2016 roku pracownicy nadleśnictwa angażujący się w działania na płaszczyźnie edukacyjnej oraz nauczyciele i dyrektorzy szkół współpracujących z nami wzięli udział w szkoleniu zorganizowanym na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego oraz ośrodka w Polednie.

Jednym z zadań planowanych w programach edukacji nadleśnictw jest wspieranie wydawnictw o nadleśnictwie. W omawianym okresie Nadleśnictwo Woziwoda opracowało i wydało nowy folder jednoczęściowy „Przyjdź na spotkanie z przyrodą”. W roku 2012, po uprzedniej korekcie dokonano dodruku tego folderu oraz folderów tematycznych z cyklu „Zaplanuj lekcję w lesie”, „Rezerваты przyrody”, „Pomniki i ciekawostki przyrodniczo – kulturowe w Nadleśnictwie Woziwoda”, „Ścieżka przyrodniczo-leśna w Nadleśnictwie Woziwoda” oraz „Historia i terażniejszość”. Wydano również anglo- i niemieckojęzyczne wersje folderu „Historia i terażniejszość”. W efekcie współdziałania z pozostałymi nadleśnictwami tworzącymi LKP „Bory Tucholskie” oraz RDLP w Toruniu opracowano nowe wydanie mapy „LKP Bory Tucholskie”, mapy „Lasy kujawsko-pomorskie”, przewodnik turystyczny po RDLP w Toruniu oraz album „Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Tucholskie”.

3. Założenia do „Programu edukacji leśnej społeczeństwa Nadleśnictwa Woziwoda na lata 2018-2027.

W dniu 26 maja 2017 roku odbyło się pierwsze posiedzenie Komisji Programu, podczas którego przyjęto następujące założenia do „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018- 2027”:

1. Cele oraz treści edukacji leśnej w Nadleśnictwie Woziwoda w przyszłym okresie realizowane będą zgodnie z wytycznymi zawartymi w zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, w szczególności preferowane będą treści odwołujące się do zrównoważonej gospodarki leśnej (w tym promocji drewna jako surowca ekologicznego i odnawialnego), pracy leśnika, zagrożeń i ochrony lasów, racjonalnego korzystania z funkcji lasu, promocji darów lasu oraz Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.
2. Planowane formy edukacji: zajęcia terenowe z wykorzystaniem leśnej ścieżki przyrodniczo- leśnej oraz innych terenów przyległych do bazy edukacyjnej, zajęcia kameralne na terenie obiektów nadleśnictwa (Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, Zielona Szkoła) oraz w lokalnych szkołach i przedszkolach, konkursy, akcje, wystawy edukacyjne, projekty edukacyjne, ogniska oraz udział w innych imprezach w ramach promocji LKP „Bory Tucholskie”, np. Dzień Ziemi, Dni Borów Tucholskich,
3. Odbiorcą przedsięwzięć edukacyjnych będą zarówno dzieci i młodzież szkolna, jak i osoby dorosłe.

4. Odbiorcy edukacji leśnej to: uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, studenci, osoby dorosłe, dzieci przedszkolne, dzieci i młodzież przebywająca na terenie nadleśnictwa podczas letniego i zimowego wypoczynku, turyści (grupy i indywidualni), harcerze oraz pozostałe podmioty zainteresowane edukacją leśną.
5. Pogłębienie współpracy nadleśnictwa z lokalnymi szkołami, będącymi potencjalnymi partnerami w zakresie edukacji. Oferta będzie wspólną propozycją nadleśnictwa i szkół.
6. W ramach współpracy ze szkołami planuje się:
 - a) organizowanie wspólnych akcji, konkursów, koordynowanie projektów edukacyjnych,
 - b) organizowanie raz w roku spotkania z dyrekcją w szkołach, mających na celu rozpoznanie potrzeb szkoły w zakresie edukacji przyrodniczo- leśnej i uzgodnienie wspólnych działań w kolejnym roku kalendarzowym, m.in. harmonogramu i tematyki ewentualnych akcji, projektów, konkursów oraz spotkań w szkole przeprowadzonych z udziałem pracowników nadleśnictwa,
 - c) wymianę doświadczeń podczas ewentualnych wspólnych szkoleń oraz opracowywania przedsięwzięć edukacyjnych, np. tworzenia projektów i kart pracy.
7. Współpraca z instytucjami z terenu powiatu tucholskiego w ramach promocji nadleśnictwa i Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”, z samorządami, lokalną społecznością, w szczególności z podmiotami zajmującymi się edukacją ekologiczną i przyrodniczą społeczeństwa. Zadania będą corocznie uzgadniane.
8. Nadleśnictwo będzie wspierać lokalne inicjatywy związane z edukacją leśną i współpracować z partnerami w zakresie swoich możliwości kadrowych i finansowych.
9. Ofertę edukacyjną nadleśnictwo skieruje również do szkół i podmiotów spoza regionu, odwiedzających obiekty w ramach pobytów jedno- i kilkudniowych.
10. Edukacja leśna w Nadleśnictwie Woziwoda będzie prowadzona przez Specjalistę SL ds. edukacji leśnej. Osoba ta jest odpowiedzialna za edukację i organizację przedsięwzięć edukacyjnych na terenie nadleśnictwa. Edukacja w miarę potrzeb będzie wspomagana przez innych pracowników nadleśnictwa, szczególnie w miesiącach dużego zainteresowania ofertą edukacyjną (V, VI, IX, X).
11. Edukację społeczeństwa będzie odbywać się przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i obiektów nadleśnictwa. Prowadzona będzie również poza terenem nadleśnictwa.
12. Działalność edukacyjna w nadleśnictwie będzie realizowana głównie ze środków własnych w zakresie uzależnionym od możliwości finansowych nadleśnictwa oraz ewentualnych środków zewnętrznych, o których pozyskanie nadleśnictwo będzie się starać (np.: Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej);
13. Zakłada się rozwój istniejącej bazy edukacyjnej – remonty, modernizacje, wyposażenie.

14. Wspieranie wydawnictw ułatwiających realizację zadań edukacyjnych i podnoszących ich atrakcyjność.
15. Członkowie komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa Nadleśnictwa Woziwoda na lata 2018-2027” będą zapraszani do opracowania corocznych planów edukacji dla Nadleśnictwa Woziwoda.

4. Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Woziwoda:

4.1. Charakterystyka walorów edukacyjnych nadleśnictwa

a) Położenie

Nadleśnictwo Woziwoda leży w południowo zachodniej części Borów Tucholskich, Obszar terytorialnego zasięgu nadleśnictwa wynosi 277 km² i położony jest na terenie trzech gmin: Tuchola, Czersk i Śliwice. Siedziba Nadleśnictwa, jak i kompleks edukacyjny mieści się w miejscowości Woziwoda leżącej przy drodze wojewódzkiej nr 237 z Tucholi do Czerska. Odległość od Tucholi wynosi 10 km, od Czerska 15 km.

Obecność i dostępność infrastruktury turystycznej i edukacyjnej, w tym bazy noclegowej, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych oraz licznych miejsc postojowych sprawia, że teren nadleśnictwa posiada bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki i edukacji.

Siedziba Nadleśnictwa Woziwoda znajduje się w sercu kompleksu leśnego, co sprawia, że bardzo zróżnicowane powierzchnie dydaktyczne znajdują się „w zasięgu ręki” naszych edukatorów i nauczycieli.

b) Walory przyrodniczo – leśne

Bory Tucholskie, jak i teren Nadleśnictwa Woziwoda są jednym z bardziej atrakcyjnych miejsc pod względem turystycznym na Pomorzu, ze względu na malowniczy krajobraz urozmaicony różnorodnością przyrodniczą oraz bogactwem jezior i rzek, m.in.: Brdy, Czerskiej Strugi, Bielskiej Strugi. Licznie występują tu malownicze jeziora wytopiskowe i rynnowe o krętej linii brzegowej. Nie brak również chronionych gatunków fauny i flory, a cenniejsze fragmenty przyrody objęte zostały prawną ochroną. Bogactwo form ochrony przyrody oraz przyrodnicze położenie w bliskości z obiektami edukacyjnymi, stwarza dogodne warunki do prowadzenia działalności edukacyjnej, stanowiąc niezastąpione dla edukacji leśnej zaplecze i jednocześnie pomoc dydaktyczną.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajdują się następujące formy ochrony przyrody: 6 rezerwatów przyrody, 42 pomniki przyrody, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne, część Tucholskiego Parku Krajobrazowego oraz Śliwickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, ochrona gatunkowa fauny i flory. Cały obszar nadleśnictwa jest częścią powstałego w 2010 roku Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.

Edukacja przyrodniczo-leśna z wykorzystaniem obiektów chronionych odbywa się w nadleśnictwie przede wszystkim w oparciu o rezerваты i pomniki przyrody.

Rezerwaty przyrody

Dolina Rzeki Brdy

Rozpoczyna się i rozciąga pasem wzdłuż koryta Brdy na południowy wschód od siedziby nadleśnictwa. Jest to rezerwat o charakterze krajobrazowym, niezwykle urozmaicony pod względem rzeźby terenu oraz zróżnicowany pod względem siedliskowym oraz fitocenotycznym. Na obszarze rezerwatu znajdują się liczne pomniki przyrody i stanowiska roślin chronionych.

Na terenie tego rezerwatu znajduje się ścieżka przyrodniczo-leśna oraz zielone klasy. Po rezerwacie poruszać się można bez ograniczeń pieszo lub rowerem po wyznaczonych ścieżkach. Osoby przybywające samochodem lub autokarem pozostawiają pojazdy na parkingu w Woziwodzie.

Jeziorka Kozie

Położony w odległości około 4 km na północny zachód od Woziwody. Ochroną objęte są leżące obok siebie, cztery niewielkie zagłębienia wytopiskowe. Trzy z nich to dystroficzne jeziorka o zarastającym lustrze wody (proces tworzenia torfowiska wysokiego). Czwarte z zagłębień całkowicie pozbawione jest otwartego lustra wody, na całej powierzchni porośnięte drzewostanem sosnowym. W rezerwacie występują rośliny chronione charakterystyczne dla torfowisk wysokich.

Najbardziej malownicze jeziorko zostało udostępnione dla zwiedzających. W tym celu wybudowano kładkę drewnianą, co pozwala na dotarcie na skraj tafli wody, obserwację roślin chronionych, pływających wysp oraz prześledzenie procesu sukcesji. Na ścieżce prowadzącej do jeziorka i obok kładki znajdują się tablice informacyjne o rezerwacie. Do rezerwatu dotrzeć można pieszo lub rowerem, najlepiej od Woziwody. Dojazd samochodem możliwy drogami: Woziwoda - Rytel lub Woziwoda – Zapędowo, przy czym po pozostawieniu samochodu na miejscu postojowym, dojść należy pieszo.

Cisy nad Czerską Strugą

Powołany dla ochrony stanowiska cisa pospolitego, leży w pobliżu drogi wojewódzkiej nr 237 Tuchola - Czersk, 3km od Czerska. Najatrakcyjniejsza część rezerwatu, z drzewostanem wielogatunkowym, wielopiętrowym z dużym skupiskiem cisów, jest ogrodzona i poruszać się można po tym obszarze tylko po wyznaczonych ścieżkach. Od zachodu rezerwat graniczy z łąkami leżącymi w dolinie Czerskiej Strugi. Około 0,5 km na wschód położone jest Jezioro Świdno.

W pobliże rezerwatu dotrzeć można pojazdem samochodowym, pozostawiając go na parkingu leśnym i dalej 200 m przejść należy pieszo. Na parkingu i przy bramie rezerwatu znajdują się tablice informacyjne. W rezerwacie jest wyznaczona ścieżka dla zwiedzających.

Rezerwat przyrody Jeziorka Kozie, fot. Dorota Rząska-Lis

Rezerwat Jezioro Zdręczno

Położony około 5 km na północny zachód od Woziwody. Od południowego wschodu jego otulina przylega do otuliny rezerwatu Jeziorka Kozie. Jest rezerwatem wodno - torfowiskowym, powstałym dla zachowania jeziora o charakterze eutroficznym. Jezioro jest krańcowym ogniwem długiej rynny odpływowej wypełnionej ciągiem jezior, do których należą jeziora: Sztuczne, Grzybiec, Biała, Bieliniec, Ośna, Tuczno. Otulinę rezerwatu od strony zachodniej stanowi piękny starodrzew sosnowy.

Jezioro najlepiej odwiedzać przy okazji oglądania Jeziorek Kozich. Od północnego zachodu otulina rezerwatu przylega do drogi gminnej Klocek - Zapędowo. Jest dostępny do prowadzenia obserwacji tylko na niektórych odcinkach linii brzegowej jeziora.

Ustronie

Rezerwat leśny położony około 6 km od Czerska, przy drodze publicznej Kurcze - Ustronie. Ochroną objęto fragment lasu mieszanego o charakterze naturalnym z udziałem buka, dębu, sosny, brzozy, grabu i jarzębu brekinii. Celem utworzenia rezerwatu było zachowanie objętego ochroną fragmentu drzewostanów dla celów naukowych. Teren rezerwatu i jego otoczenie jest urozmaicony pod względem fizjograficznym i geomorfologicznym.

Bagno Grzybna

Rezerwat o powierzchni 6,26 ha obejmujący ochroną torfowisko wysokie, które powstało w zagłębieniu wytopiskowym. Wokół torfowiska znajdują się rozległe obszary suchych

siedlisk borowych charakterystycznych dla obszaru Borów Tucholskich. Położony w pobliżu drogi Biała – Okoniny, udostępnionej do ruchu publicznego. Brak parkingu uniemożliwia dotarcie w jego pobliże samochodem.

Pomniki przyrody

Na terenie Nadleśnictwa Woziwoda znajdują się 42 pomniki przyrody, w tym 23 pojedynczych drzew oraz 19 grup drzew, alei i stanowisk roślin chronionych. Tą formą ochrony objęto także stanowiska (skupienia) roślin zielnych - bagna zwyczajnego, wawrzynka wilczełyko i chrobotka alpejskiego. Wśród drzew pomnikowych najliczniejszą grupę stanowią okazałe dęby szypułkowe w wieku szacowanym na około 200 lat. Licznie reprezentowany jest także cis pospolity, którego okazy to kilkumetrowe drzewka lub krzewy, rozproszone pojedynczo na terenie nadleśnictwa.

Najbardziej znanymi pomnikami przylegającymi bezpośrednio do obiektów edukacyjnych nadleśnictwa są:

- dąb „Zbyszko” rosnący obok OEPL - posiada imponujące rozmiary, jest w fazie stopniowego zamierania, dlatego wykonano na nim konieczne prace konserwatorskie, w jego sąsiedztwie znajduje się „zielona klasa”;
- cisy (2 szt.) przy budynku nadleśnictwa,
- skupisko dębów szypułkowych w Woziwodzie na skarpie doliny Brdy, zlokalizowane naprzeciw OEPL po drugiej stronie rzeki, (utrudniony dostęp ze względu na przyległość gruntów prywatnych). Kilkanaście egzemplarzy starych dębów, a także lip, klonów, kasztanowców.
- dąb szypułkowy w otoczeniu zielonej klasy przy leśniczówce Woziwoda

Pomnik przyrody Zbyszko, fot. Robert Piątkowski

Użytki ekologiczne

Do użytków ekologicznych zaliczono grunty o bardzo ważnym znaczeniu dla zachowania ekosystemów leśnych. Są to przede wszystkim bagna, mokradła, podmokłe łąki, a także inne śródleśne, nieużytkowane grunty o znaczeniu ekologicznym. Łączna powierzchnia użytków ekologicznych w nadleśnictwie wynosi obecnie 321,10 ha.

Najważniejszym jest położona około 4 km od siedziby nadleśnictwa była działka łąkowa „Zielona Łąka”. Jest to fragment obszaru łąk na piaskach sandrowych nawadnianych w przeszłości systemem Wielkiego Kanału Brdy. Najłatwiej dotrzeć do tego użytku ekologicznego od Woziwody- pieszko, rowerem, lub samochodem, drogą Woziwoda – Gołabek

Użytek ekologiczny Zielona Łąka, fot. Witold Nyske

Obszary Natura 2000

Na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 roku teren nadleśnictwa został objęty obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, nazwanym „Bory Tucholskie” (kod obszaru PLB220009) Celem wyznaczenia obszaru Bory Tucholskie, jest ochrona dziko występujących gatunków ptaków, utrzymanie i zagospodarowanie ich naturalnych siedlisk zgodnie z wymogami ekologicznymi, przywracanie zniszczonych oraz tworzenie nowych biotopów. Na terenie Nadleśnictwa Woziwoda obejmuje on powierzchnię 14815,40 ha.

Kolejnym tego typu obiektem jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Brdy i Stążki w Borach Tucholskich” (PLH 040023). Obejmuje swoim zasięgiem 3948,35 ha, z czego w Nadleśnictwie Woziwoda 776,65 ha.

c/ inne obiekty

System nawodnień Wielkiego Kanału Brdy

Wybudowany w połowie XIX wieku. Jest to niezwykle dzieło hydrotechniczne, które, pomimo znacznej dewastacji, jeszcze dzisiaj zadziwia swoim rozmachem i precyzją wykonania. Choć znaczenie systemu dla rolnictwa uległo dużemu ograniczeniu, wzrosła jego rola w kształtowaniu środowiska przyrodniczego oraz dla rozwoju turystyki w regionie. Misterna sieć doprowadzalników wody i rowów melioracyjnych szczegółowych, często połączonych z naturalnymi ciekami, przyczyniła się do zwiększenia różnorodności biologicznej. Ma to pierwszorzędne znaczenie dla ubogich siedlisk leśnych oraz monolitycznych drzewostanów sosnowych znajdujących się w obrębie systemu nawodnień.

W sezonie letnim Wielki i Mały Kanał Brdy wykorzystywany jest jako łatwy i bezpieczny szlak do spływów kajakowych. Szczególnie polecany dla rodzin z małymi dziećmi i osób mniej wprawnych w pływaniu kajakiem. Dla grup szkolnych może być urozmaiceniem pobytu edukacyjnego w obiekcie Zielonej Szkoły, w czasie wolnym od zajęć.

Warto obejrzeć: akwedukt w Fojutowie - ok. 3 km na północny zachód od wsi Legbąd oraz miejscowość Barłogi (2 km od Legbąda w kierunku wschodnim), w której znajduje się punkt węzłowy rozrządu wody. Uroczysko "Zielona Łąka" (2 km na południowy wschód od Woziwody) - to obszar łąk na utworach piaszczystych nawadnianych swego czasu metodą stokowo-zalewową.

Dodatkowo ciekawostką są dwa niewielkie akwedukty przenoszące wodę Małego Kanału Brdy ponad doprowadzalnikami "Węgornia" w pobliżu wsi Legbąd – Brody oraz "Grzybiec" w połowie drogi między wsiami Biała i Klocek.

W pobliżu akweduktów i punktu rozrządu wody w Barłogach znajdują się miejsca postojowe, które powstały w ramach programu „Borowiackie szlaki”. Tam można pozostawić samochód i obejrzeć w niedalekiej odległości wspomniane obiekty.

Akwedukt w Fojutowie, fot. Dorota Rząska-Lis

Wsie borowiackie

Wsie Krąg, Kurcze i Rzepiczna, to miejscowości gdzie zachowały się drewniane chaty o architekturze charakterystycznej dla Borów Tucholskich. Są one także przykładami osad śródleśnych historycznie związanych z pracą w lesie.

4.2. Obiekty edukacyjne nadleśnictwa

Obiekty znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie lub w pobliżu siedziby Nadleśnictwa Woziwoda tworzą kompleks edukacyjny o bardzo szerokich i wszechstronnych możliwościach wykorzystania. Tworzą go: Ośrodek Edukacji Przyrodniczo Leśnej (OEPL), Zielona Szkoła (ZS), Stodoła wystawowo- konferencyjna, punkt informacyjny oraz ścieżka edukacyjna i sportowa.

1) Ośrodek Edukacji Przyrodniczo Leśnej

Obiekt położony na skarpie doliny Brdy, przy siedzibie nadleśnictwa, w pobliżu odcinka drogi wojewódzkiej Tuchola- Czersk. Centralną część budynku zajmuje dwupoziomowa sala z dominującą, drewnianą konstrukcją.

W ośrodku znajdują się stałe ekspozycje tematycznie związane z lasem i gospodarką leśną, przedstawiające ptaki, ssaki, owady, użytkowanie lasu, łowiectwo, kącik historyczny a także kącik projekcyjny dla około 30 osób, gdzie można skorzystać ze sprzętu multimedialnego. Na piętrze przygotowano miejsce do przeprowadzenia zajęć. Znajduje się tu również mała sala służąca do zajęć dla grupy 10-20 osobowej, wyposażona w sprzęt multimedialny oraz zaplecze pozwalające na przygotowanie własnych pomocy dydaktycznych. Pomoce dydaktyczne w postaci książek, filmów, czasopism, publikacji, zestawów plansz i tablic, zeszytów edukacyjnych oraz różne eksponaty są niezbędne do prowadzenia zajęć.

W czasie, gdy nie odbywają się zajęcia edukacyjne dla wcześniej umówionych grup, obiekt można zwiedzać, zarówno samodzielnie, jak i z przewodnikiem. Czas otwarcia OEPL: w dni powszednie od 7.00 - 15.00.

2) Zielona Szkoła

Obiekt Zielonej Szkoły w Woziwodzie powstał w 1998 roku. Usytuowany jest nad brzegiem Brdy, na starej bindudze, obecnie zagospodarowanej jako pole namiotowe. Prowadzona jest w nim działalność edukacyjna skierowana do dzieci i młodzieży. Prowadzącymi zajęcia są zarówno pracownicy Nadleśnictwa Woziwoda jak i nauczyciele - opiekunowie przyjeżdżający z grupami na kilkudniowy pobyt. Obiekt służy do organizacji zajęć cyklicznych.

Podczas zajęć w Ośrodku Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, fot. Robert Glazer

Zajęcia w Zielonej Szkole - sala edukacyjna, fot. Dorota Rząska-Lis

Pełni rolę schroniska wewnątrz którego znajduje się:

- sala edukacyjna wyposażona w sprzęt multimedialny oraz dostęp do internetu,
- cztery sale noclegowe (6-,6-,12-,13-os.) oraz 2 pokoje 3-osobowe, łącznie 43 miejsca noclegowe,
- sanitariaty,
- pomieszczenie kuchenne pozwalające na samodzielne przygotowanie posiłków.

W sezonie letnim, w terminach, które nie kolidują z prowadzoną przez nas działalnością edukacyjną Zielona Szkoła jest udostępniana podmiotom zewnętrznym na cele edukacyjne. Wyżywienie podczas pobytu zapewnia catering, ale istnieje możliwość samodzielnego przygotowania posiłku w kuchni znajdującej się w budynku.

3) Stodoła wystawowo- konferencyjna

Obiekt o charakterze letnim (nie ogrzewany), usytuowany jest w sąsiedztwie siedziby nadleśnictwa i Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej. Istnieje możliwość zainstalowania w nim nagłośnienia i podłączenia sprzętu komputerowego. Przestronne wnętrze oraz wyposażenie w ławo-stoły pozwala na organizowanie spotkań, konferencji, warsztatów dla kilkudziesięciu (do 100) osób. Jest to również dobre miejsce do przygotowania wystaw malarskich, fotograficznych itp.

4) Ścieżka przyrodniczo-leśna

Pętla mająca swój początek przy siedzibie nadleśnictwa, o długości ok. 4,5 km, z możliwością zastosowania skrótów. Składa się z 13 przystanków tematycznych, z opisem różnych zagadnień z zakresu gospodarki leśnej, ochrony przyrody i środowiska leśnego. Przy ścieżce, co pewną odległość ustawione są ławki i zadaszania, a jej część, od Woziwody do leśniczówki (ok. 1,0 km), jest utwardzona, aby ułatwić zwiedzanie osobom niepełnosprawnym. Przygotowana przez nas ścieżka ukazuje część działań leśników zmierzających do zachowania i ochrony zasobów leśnych. Wiedzie przez jeden z największych i najciekawszych rezerwatów przyrody w Borach Tucholskich - Dolina Rzeki Brdy. W 2016 roku na cele edukacyjne przystosowano jeden ze skrótów ścieżki, umożliwiającą przeprowadzenie zajęć terenowych w krótszym czasie- około 1 godziny.

5) Brama informacyjna

Są to cztery tablice informacyjne umieszczone na bramie wjazdowej, na dziedzińcu nadleśnictwa: „Mapa Nadleśnictwa Woziwoda” (z krótkim opisem walorów przyrodniczych, ogólnymi danymi o nadleśnictwie), „Plan sytuacyjny miejscowości Woziwoda”, „Zwierzęta

Borów Tucholskich - ssaki", „Zwierzęta Borów Tucholskich - ptaki". Z treścią tablic zapoznać się można korzystając z parkingu przy nadleśnictwie.

6) *Biologiczna oczyszczalnia ścieków*

Obiekt w sąsiedztwie siedziby nadleśnictwa. Powstał na potrzeby biurowca. Dostępność oraz zamontowanie tablicy poglądowej ze schematem działania oczyszczalni, pozwala na prezentację obiektu i bliższe omówienie zagadnienia.

7) *Szkołka leśna Różanek*

Znajduje się na terenie Leśnictwa Różanek w odległości około 27 km od siedziby nadleśnictwa. Obiekt o powierzchni 2,07 ha tworzą cztery kwatery (w tym jedna podokapowa), na których odbywa się proces produkcji sadzonek. W budynku socjalnym można realizować zajęcia edukacyjne dla grupy około 25- cio osobowej. Jest odpowiednim miejscem na prowadzenie zajęć na temat powstawania lasu oraz podstawowych gatunków drzew i krzewów leśnych.

Z lewej- jedna z kwater szkółki leśnej Różanek, z prawej- zajęcia w budynku socjalnym szkółki leśnej Różanek, fot. Zenon Dejnowski

8) *Zielony Punkt Kontrolny*

Na powierzchni około 6 km², w sąsiedztwie jednego z naszych obiektów edukacyjnych- Zielonej Szkoły oraz przyległego do niej lasu, zlokalizowano sieć tzw. stałych punktów kontrolnych. Punkt kontrolny jest drewnianym słupkiem, oznaczonym numerem, symbolem orienteeringu oraz perforatorem (kasownikiem).

W terenie rozmieszczono sieć punktów służącą organizacji zawodów, samodzielnej rekreacji, czy też edukacji przyrodniczo- leśnej, połączonej z aktywnością na świeżym

powietrzu. Opracowano trzy warianty tras o różnej długości, które naniesiono na specjalne mapy. Przy ośrodku edukacyjnym ustawiono tablicę informacyjną wyjaśniającą zasady korzystania z Zielonego Punktu Kontrolnego, a w jej schowku umieszczono ulotki z niezbędnymi instrukcjami.

Zabawa na orientację z wykorzystaniem Zielonego Punktu Kontrolnego z zadaniami edukacyjnymi, fot. Dorota Rząska-Lis

9) Ścieżka sportowa

Obok Zielonej Szkoły ma swój początek i koniec ścieżka sportowa wyposażona w urządzenia do ćwiczeń sportowo-rekreacyjnych. Ścieżka jest wykorzystywana do zajęć głównie z młodszymi dziećmi. Ma ona na celu zróżnicowanie form zajęć terenowych poprzez aktywną rekreację na łonie przyrody.

10) Zielone klasy

Przy OEPL pod pomnikowym dębem zgrupowano ławki w półkola, tworząc w ten sposób miejsca gdzie grupy osób mogą usiąść, by wysłuchać nauczyciela lub przewodnika albo odbyć ćwiczenia z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych. Miejsce to nazwane zostało "zieloną klasą". Zielone klasy znajdują się również w innych ciekawych miejscach na ścieżce przyrodniczo-leśnej, m.in. przy figurce Św. Huberta, naprzeciwko siedziby Leśnictwa Woziwoda oraz harcerskim polu namiotowym.

11) Inne walory nadleśnictwa ułatwiające prowadzenie edukacji

Autokar

Posiadanie przez nadleśnictwo w/w pojazdów ułatwia organizację zajęć edukacyjnych w sytuacji konieczności przewiezienia grupy osób na bardziej odległą powierzchnię dydaktyczną.

Melex

Umożliwia przeprowadzenie zajęć w postaci np. zwiedzania ścieżki przyrodniczej osobom niepełnosprawnym czy też osobom starszym mającym problemy w poruszaniu się na dłuższych odcinkach.

Przed wyjazdem na ścieżkę przyrodniczo-leśną, fot. Dorota Rząska-Lis

5. Obiekty edukacji innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Woziwoda:

1) Mała elektrownia wodna w Zielonce

Elektrownia jest miejscem odpowiednim do przeprowadzenia zajęć na temat odnawialnych źródeł energii. Powstała w 2000 r. nad lewym brzegiem Brdy. Zasilana jest wodą Małego Kanału Brdy, poprzez rurociąg podziemny, poprowadzony na ostatnim, półkilometrowym odcinku tego kanału. Stanowi własność osób prywatnych.

2) Mini muzeum w Barłogach

W gospodarstwie agroturystycznym zostało zorganizowane mini muzeum sprzętu gospodarstwa domowego, rolniczego oraz do prac leśnych. Znajduje się tam makieta systemu

nawodnień Wielkiego Kanału Brdy do prezentacji działania kanału oraz sieci doprowadzalników.

3) Wieża widokowa przy akwedukcie w Fojutowie.

Zlokalizowana w pobliżu akweduktu, nad Wielkim Kanałem Brdy. Powstała w 2010 roku w ramach projektu „Bory Tucholskie - w labiryntach natury”, koordynowanego przez Starostwo Powiatowe w Tucholi. Umożliwia oglądanie samego akweduktu, jak i okolicznego krajobrazu, w tym przyległych drzewostanów.

4) Stacja monitoringu zanieczyszczeń powietrza w Zielonce

To automatyczna stacja pomiarowa, dzięki której Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy ma możliwość monitorowania składu powietrza. Znajduje się w sąsiedztwie budynku Leśnictwa Zielonka.

6. Potencjalni partnerzy w edukacji przyrodniczo-leśnej

Doświadczenia kończącego się dziesięciolecia potwierdzają, że głównymi partnerami w edukacji leśnej społeczeństwa są przede wszystkim nauczyciele szkół z terenu Nadleśnictwa Woziwoda. Dzięki ich zaangażowaniu można było realizować zajęcia edukacyjne, akcje, konkursy a przede wszystkim najwartościowszą formę edukacji jaką są projekty edukacyjne. Zakłada się, że w przyszłości głównie lokalne szkoły będą z nami współpracować w zakresie organizacji zajęć, jak i wymiany doświadczeń, niezbędnej dla poprawy jakości pracy edukatorów i nauczycieli. Nie mniej jednak planujemy również współpracę z innymi regionalnymi szkołami (szczególnie z sąsiadujących z nadleśnictwem miast Tucholi i Czerska), uwzględniając potrzeby środowiska lokalnego.

Z uwagi na posiadanie przez nadleśnictwo Zielonej Szkoły, zapewniającej kilkudniowy pobyt grup spoza regionu, przewidujemy, współdziałanie w zakresie organizacji i przeprowadzenia projektów edukacyjnych przez inne szkoły i podmioty z terenu naszego kraju.

Planujemy wspólne działania z udziałem następujących szkół, organizacji, instytucji oraz stowarzyszeń:

1) szkół z terenu nadleśnictwa:

- Szkoły Podstawowej im. Leona Wyczółkowskiego w Kiełpinie,
- Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Legbądzie,
- Szkoły Podstawowej w Stobnie,
- Szkoły Podstawowej w Raciążu,
- Zespołu Szkół Publicznych w Szlachcie,
- Zespołu Szkół w Łęgu,

2) szkół ponadpodstawowych:

- Technikum Leśnego w Tucholi,
- Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi,

3) szkół wyższych: Wyższej Szkoły Zarządzania Środowiskiem w Tucholi,

4) Tucholskiego Parku Krajobrazowego,

5) samorządów:

- Gminy Tuchola
- Starostwa Powiatowego w Tucholi,
- Gminy Śliwice

6) Tucholskiego Ośrodka Kultury

7) mediów:

- „Tygodnika Tucholskiego”,
- „Gazety Pomorskiej”,
- lokalnych portali internetowych: tucholainfo.pl, wizjalokalna.pl,

8) innych podmiotów, m.in.:

- Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków, oddz. Tuchola,
- Związku Harcerstwa Polskiego- Hufiec Tuchola,
- Stowarzyszenia Gminnej Rady Kół Gospodyń Wiejskich w Tucholi,
- kół pszczelarzy w Chojnicach oraz w Tucholi

7. Wydawnictwa edukacyjne o Nadleśnictwie Woziwoda:

7.1. Dotychczasowe wydawnictwa o Nadleśnictwie Woziwoda

a) zestaw folderów tematycznych o Nadleśnictwie Woziwoda, wydawca SAR Pomorze:

- „Zaplanuj lekcję w lesie”- folder dla nauczycieli i edukatorów,
- „Rezerwaty przyrody w Nadleśnictwie Woziwoda”,
- „Pomniki przyrody i ciekawostki przyrodniczo- kulturowe”,
- „Leśna ścieżka edukacyjna”,
- „Historia i teraźniejszość”,

b) folder jednoczęściowy o nadleśnictwie pt. „Przyjdź na spotkanie z przyrodą”,
wydawnictwo- Oficyna Wydawnicza FOREST

c) mapy

- „LKP Bory Tucholskie”, wydawnictwo AZYMUT
- „Lasy kujawsko-pomorskie”, wydawnictwo Eko -Kapio

Foldery o Nadleśnictwie Woziwoda, fot. Dorota Rząska-Lis

- d) albumy „Leśny Kompleks Promocyjny Bory Tucholskie”, „Lasy i ludzie lasu” - Oficyna Wydawnicza FOREST
- e) strona internetowa nadleśnictwa **www.woziwoda.torun.lasy.gov.pl**

7.2. Planowane nowe wydawnictwa na lata 2018-2027:

- a) zeszyt edukacyjny na cele prowadzenia zajęć na terenie obiektów nadleśnictwa (ścieżka przyrodnicza, OEPL),
- b) zeszyt edukacyjny dla turystów odwiedzających rodzinne obiekty na terenie całego leśnego kompleksu promocyjnego. Warunkiem powstania tego wydawnictwa będzie akceptacja nadleśnictw współtworzących Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Tucholskie”.

8. Plan działalności edukacyjnej nadleśnictwa

8.1 Ramowy plan działalności w zakresie edukacji przyrodniczo-leśnej Nadleśnictwa Woziwoda w latach 2018-2027

1. Prowadzenie zajęć i inicjowanie przedsięwzięć edukacyjnych dla społeczeństwa, których uczestnikami będą zarówno dzieci i młodzież szkolna, jak i osoby dorosłe.

2. Pogłębienie współpracy ze szkołami z terenu Nadleśnictwa Woziwoda oraz innymi lokalnymi szkołami wyrażającymi chęć współpracy z nadleśnictwem w zakresie edukacji:
 - organizowanie wspólnych akcji, konkursów, koordynowanie projektów edukacyjnych,
 - organizowanie raz w roku spotkań z dyrekcją w szkołach, mających na celu rozpoznanie potrzeb szkoły w zakresie edukacji przyrodniczo- leśnej i uzgodnienie wspólnych działań w danym roku, m.in. harmonogramu i tematyki ewentualnych akcji, projektów, konkursów oraz spotkań w szkole przeprowadzonych przez pracowników nadleśnictwa,
 - wymiana doświadczeń podczas ewentualnych wspólnych szkoleń oraz opracowywania przedsięwzięć edukacyjnych, np. tworzenia projektów i kart pracy.
3. Współpraca z instytucjami z terenu powiatu tucholskiego w ramach promocji nadleśnictwa i Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”, z samorządami, lokalną społecznością, w szczególności z podmiotami zajmującymi się edukacją ekologiczną i przyrodniczą społeczeństwa.
4. Organizacja szkoleń dla pracowników nadleśnictwa oraz nauczycieli z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej, doskonalenie pracowników zajmujących się edukacją przyrodniczą, w celu podniesienia jakości oferty edukacyjnej nadleśnictwa.
5. Remonty istniejących obiektów, modernizacja i ewentualna rozbudowa, m.in.:
 - bieżące remonty i konserwacja, modernizacja obiektów i wyposażenia,
 - przysposobienie skrótu ścieżki przyrodniczej na potrzeby edukacyjne, wykonanie tablic i ekspozycji,
 - wykonanie modernizacji biologicznej oczyszczalni ścieków oraz poprowadzenie ścieżki od tego obiektu do zielonej klasy, znajdującej się przy pomniku przyrody Zbyszko,
 - przystosowanie szkółki leśnej na potrzeby edukacji- wymiana tablic istniejących, opracowanie i wykonanie nowych tablic edukacyjnych, przygotowanie zielonej klasy,
 - zaprojektowanie i poprowadzenie ścieżki wokół jeziora Świdno (sportowa lub florystyczna).

Realizacja wyżej wymienionych zadań uzależniona jest od możliwości finansowych naszej jednostki, względnie mogą być wykonane w ramach otrzymanych funduszy zewnętrznych.

6. Systematyczne wzbogacanie pomocy dydaktycznych.
7. Współpraca z mediami, lokalnymi portalami informacyjnymi, prowadzenie strony internetowej nadleśnictwa- informowanie o wydarzeniach edukacyjnych.

8. Aktualizacja i dodruk wydawnictw (foldery, mapa LKP Bory Tucholskie) wydanie zeszytów edukacyjnych na cele prowadzenia zajęć oraz promocji LKP Bory Tucholskie.

8.2 Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda na 2018 rok

1. Planowane przedsięwzięcia edukacyjne:

a) zajęcia edukacyjne prowadzone w trakcie całego roku :

- prowadzenie zajęć kameralnych z wykorzystaniem Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej oraz Zielonej Szkoły,
- prowadzenie zajęć terenowych z wykorzystaniem ścieżki przyrodniczo-leśnej, „zielonych klas” oraz innych obszarów leśnych,
- prowadzenie zajęć cyklicznych w Zielonej Szkole z wykorzystaniem infrastruktury edukacyjnej nadleśnictwa oraz atrakcji przyrodniczych i turystycznych znajdujących się w najbliższej okolicy. Zajęcia te realizowane są w trakcie kilkudniowego pobytu grupy na terenie nadleśnictwa,
- organizacja ognisk integracyjnych z pogadanką,
- prowadzenie zajęć kameralnych lub terenowych poza terenem nadleśnictwa (spotkania w szkołach oraz z innymi podmiotami zewnętrznymi),

b) konkursy i akcje edukacyjne:

<i>Planowane przedsięwzięcie</i>	<i>Podmioty współpracujące w organizacji/ adresaci przedsięwzięcia</i>	<i>Orientacyjny termin realizacji</i>
„Zimowe dokarmianie zwierząt”- zajęcia edukacyjne z akcją terenową	Szkoła Podstawowa w Legbądzie/ uczniowie szkoły	styczeń/ grudzień 2018
„Światowy Dzień Dzikiej Przyrody”	Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi/uczniowie szkoły	marzec 2018
„Jak zostać leśnikiem”- zajęcia na terenie Nadleśnictwa Woziwoda dla uczniów klas I	Technikum Leśne w Tucholi/ uczniowie szkoły	luty/marzec 2018
„Cztery pory roku w lesie”- cykl zajęć edukacyjnych na terenie Nadleśnictwa Woziwoda lub szkoły	Zespół Szkół Specjalnych w Czernsku/ uczniowie szkoły	styczeń/ kwiecień/ czerwiec/ październik 2018

„Spotkania z przyrodą” dla uczniów VI klas szkoły podstawowej na terenie Nadleśnictwa Woziwoda-akcja terenowa	szkoły z zasięgu terytorialnego nadleśnictwa/ uczniowie szkoły	maj/czerwiec wrzesień/październik 2018
Konkurs plastyczny „Wiosna w Borach Tucholskich”	Szkoła Podstawowa w Legbądzie/uczniowie szkół gminy Tuchola	kwiecień 2018
„Dzień Ziemi”- zajęcia i akcja edukacyjna	Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi/uczniowie szkoły	kwiecień 2018
„Dzień Ziemi” przygotowanie stoiska promocyjnego, konkurs wiedzy przyrodniczej podczas festiwalu	Tucholski Park Krajobrazowy/ mieszkańcy okolic	kwiecień/ maj 2018
Drzwi Otwarte Technikum Leśnego w Tucholi- stoisko promocyjne	Technikum Leśne w Tucholi/uczniowie szkoły	kwiecień/ maj 2018
Drzwi Otwarte Nadleśnictwa Woziwoda w ramach Dni Borów Tucholskich- edukacja i promocja na terenie obiektów edukacyjnych nadleśnictwa	Gmina Tuchola/ mieszkańcy okolic, turyści	lipiec 2018
Zajęcia cykliczne dla turystów indywidualnych	Starostwo Powiatowe w Tucholi	lipiec, sierpień 2018
„Grzybobranie”- akcja terenowa , zajęcia edukacyjne	szkoły, lokalne stowarzyszenia Tucholski Park Krajobrazowy	wrzesień 2018
„Sprzątanie świata”- akcja terenowa, zajęcia edukacyjne	lokalne szkoły podstawowe, gimnazjalne oraz ponadgimnazjalne	wrzesień 2018
„Święto Drzewa”- akcja	szkoły z terenu	październik 2018

terenowa, zajęcia edukacyjne	nadleśnictwa	
„Światowy Dzień Czystego Powietrza”	Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi/uczniowie szkoły	listopad 2018
„Pomóżmy im przetrwać zimę”- konkurs plastyczno-literacki	Szkoła Podstawowa w Legbądzie	listopad/ grudzień 2018
Konkurs plastyczny/wiedzy „ Leśnik w pracy”	lokalne szkoły podstawowe, gimnazjalne oraz ponadgimnazjalne	październik/listopad 2018
„Chojnka dla szkoły”- dostarczenie drzewek w okresie świątecznym, konkurs na najestetyczniej udekorowane drzewko	szkoły współpracujące z nadleśnictwem w zakresie edukacji	grudzień 2018

2. *Współpraca z partnerami w zakresie edukacji przyrodniczej społeczeństwa:*

- a) współpraca z mediami - informowanie o organizowanych przez Nadleśnictwo Woziwoda akcjach i konkursach,
- b) współpraca z Technikum Leśnym w Tucholi oraz innymi lokalnymi szkołami w zakresie organizacji przedsięwzięć edukacyjnych,
- c) współpraca ze środowiskiem lokalnym i instytucjami z terenu Powiatu Tucholskiego w ramach działań promujących nadleśnictwo i Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Tucholskie”,
- d) wymiana doświadczeń z kadrą pedagogiczną szkół znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Woziwoda.

3. *Organizacja szkoleń i warsztatów dla pracowników nadleśnictwa z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej*

W 2018 roku planujemy wyjazd szkoleniowy z zakresu edukacji.

4. *Nowe obiekty edukacyjne. Modernizacja, rozbudowa i remonty istniejącej bazy*

Nie planujemy budowy nowych obiektów edukacyjnych. Planuje się bieżące remonty, konserwację oraz modernizację istniejących obiektów edukacyjnych - Ośrodka

Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, Zielonej Szkoły oraz ścieżki przyrodniczej. Zakres prac uzależniony będzie od możliwości finansowych.

5. *Wydawnictwa:*

- a) aktualizacja strony internetowej nadleśnictwa- informowanie o wydarzeniach edukacyjnych,
- b) korekta i dodruk mapy LKP „Bory Tucholskie” wyłącznie w ramach ewentualnych wolnych środków, za akceptacją nadleśnictw współtworzących LKP.

9. *Kronika działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Woziwoda- sprawozdania roczne*

Zgodnie z wytycznymi Zarządzenia nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 roku nadleśnictwa zobowiązane są do złożenia rocznego sprawozdania z działalności edukacyjnej w regionalnej dyrekcji lasów państwowych, w terminie do 30 stycznia każdego roku. Sprawozdanie zawiera informację o :

1. Formach edukacji i frekwencji osób korzystających (Tabela 1).
2. Podmiotach współpracujących w zakresie edukacji. (Tabela 2).
3. Pracownikach nadleśnictwa prowadzących edukację. (Tabela 3).
4. Działalności edukacyjnej nadleśnictwa w danym roku- podsumowanie z komentarzem

Tabela 1. Formy edukacji leśnej realizowane przez nadleśnictwo i frekwencja w roku

Forma edukacji ¹⁾	Ogółem:		w tym:				
	liczba zajęć	liczba uczestników	dzieci przedszkolne	dzieci szkół podstawowych	młodzież szkół gimnazjalnych	młodzież szkół średnich	dorośli
Lekcje terenowe, w tym na leśnej ścieżce edukacyjnej							
Spotkania z leśnikami w szkołach							
Prelekcje, pogadanki, wykłady (poza szkoła)							
Konkursy							
Akcje, imprezy okolicznościowe							
Wystawy							
Inne formy:							
a)							
b)							
c)							
...							

Tabela 2. Podmioty współpracujące w zakresie edukacji w roku

Podmioty współpracujące	Liczba jednostek	Liczba wspólnych imprez, konferencji, konkursów, warsztatów, akcji itd.
Szkoły		
Ośrodki Edukacji Ekologicznej		
Parki krajobrazowe, narodowe		
Domy Kultury, muzea		
Organizacje pozarządowe		
Media:		
prasa		
radio		
telewizja		
Kościoły		
Podmioty zagraniczne		
Inne:		
a)		
b)		
c)		

Tabela 3. Pracownicy nadleśnictwa prowadzący edukację leśną w roku

Lp.	Stanowisko służbowe	Wykształcenie	Staż pracy w Lasach Państwowych
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

10. Załączniki do Programu Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda:

- 10.1. Program Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej i Zielonej Szkoły w Woziwodzie.
- 10.2. Protokół z pierwszego posiedzenia Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027”,
- 10.3. Protokół z drugiego posiedzenia Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Woziwoda na lata 2018-2027”.